

VRUCHTBARE SOIL4U DAG

Op 28 september hield Soil4U op het gastvrije landgoed Grootstal de eerste netwerkdag van haar geschiedenis. Na fase 1, waarin de stand van zaken op de drie aangesloten landgoederen is geïnventariseerd en actieplannen zijn ontwikkeld, is voor Soil4U nu fase 2 aangebroken. Daarin staan, naast uitvoering van de actieplannen, verdieping en verbreding van het gedachtegoed op de voorgrond. De dag stond dan ook in het teken van ontmoeten, inspireren en kennis delen. Het werd een succes op alle fronten.

“Het was een mooie eerste keer!” zegt Liesbeth Cremers, eigenaresse van landgoed Vilsteren na afloop van de Soil4U dag. “Het viel me op hoe levendig de discussies waren, hoe graag men van gedachten wilde wisselen. Mensen knoopten onderling gemakkelijk gesprekken aan, maakten afspraken en deden zaken. Het niveau van de werkgroepen die ik heb bijgewoond was hoog.”

“Wat mij verraste,” vult Grootstal-eigenaresse Kien van Hövell aan, “was de diversiteit van de deelnemers: boer, onderzoeker, bestuurder, ambtenaar, landgoed- en andere landeigenaars, sociaal ondernemer, rentmeester. Ook goed om te zien was de gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen. Inhoudelijk vond ik het bijzonder dat men, als het gaat om bodemherstel, steeds meer het belang inziet van meervoudige waardecreatie en verbinding tussen samenlevingspartijen. De keuze voor Lennard Duijvestijn van Roggebotstaete als winnaar van de Soil4U award getuigt van dat inzicht, net als het feit dat de werkgroep ‘Meervoudig is het nieuwe efficiënt’ een kwart van alle tachtig aanwezigen trok.”

Verschillende werelden

In hun openingswoord beschreven initiatiefnemers van Soil4U Liesbeth Cremers, Kien van Hövell en eigenaresse van landgoed Bingerden Constance van Weede, de stand van zaken op hun landgoed wat betreft bodemverbetering en actieplannen. Ze benadrukten dat niet alleen de boeren verantwoordelijk zijn voor het herstel van de bodem. Het lukt alleen als je de hele keten erin betrekt, van bodem naar boer naar bord. Ook de consument is dus een belangrijke spil in het transitieproces. Op een landgoed, dat als een eenheid met veel autonomie heel bevorderlijk is voor het

ontwikkelen van een totaalvisie en integratie van onderdelen, kan het proces snel op gang komen.

Een belangrijk recent inzicht is daarbij de constatering dat de werelden van landgoedeigenaar en pachter nogal van elkaar verschillen. Liesbeth Cremers: “Dat leidt soms tot miscommunicatie en frustratie bij beide kanten. De ideeën en verzoeken van de landgoedeigenaar zijn niet altijd duidelijk en concreet genoeg, en voor de pachter is het niet gemakkelijk zijn plannen te vertalen naar het grotere geheel. Wij op onze beurt begrepen maar niet waarom de door ons gevraagde duurzaamheidsplannen niet op tafel kwamen. We werken nu hard om deze problemen op te lossen. We gaan voorwaarts, en denken allemaal aan de lange duur.”

Frank Verhoeven van Boerenverstand Consultancy – betrokken bij de duurzaamheidsplannen van de ondernemers op Vilsteren – gaat verder in op de verhouding tussen landgoed en pachter. “De vertaling van de ideeën naar het boerenerf is nog een grote klus,” zegt hij, “daar moeten we voldoende tijd voor inruimen. Misschien lijken veranderingen soms klein en onbelangrijk, maar in feite gebeurt er al best veel.”

Reacties uit de zaal zijn bemoedigend. Leo Hamerlinck, vertegenwoordiger namens Rijkswaterstaat bij het nationale uitvoeringsprogramma Bodem en Ondergrond, onderschrijft dat bodemherstel méér omvat dan vervuiling opruimen. Hij waardeert het plaatsgebonden, concrete karakter van de Soil4U-aanpak en hoopt op een – figuurlijk – olievlekeffect. Edwina Brinckmann-Rouffaer van landgoed het Lankheet herkent uit eigen praktijk de noodzaak van bodemherstel en het belang van een totaalvisie daarop; de aanpak van Soil4U is een inspiratie. Henk Wentink, beleidsadviseur van de gemeente Arnhem, benadrukt hoe belangrijk het is gemeenten en provincies bij deze beweging te betrekken. Hun beheer van landbouwgronden krijgt nogal eens vorm vanuit andere motieven dan bodemverbetering en kan helemaal verkeerd uitpakken. Het ‘landgoedmodel’ zou een voorbeeld kunnen zijn van hoe je samen met pachters en andere partijen toe kunt werken naar duurzamer beheer.

Safari

In het daarop volgende tafelgesprek met omgevingspartijen belijdt Leo Bosland, wethouder van de gemeente Heumen waaronder Grootstal valt, zijn trots op het landgoed waar hij dagelijks langs fietst. Hij wil wel ambassadeur worden van Soil4U door “netwerken aan elkaar te knopen”. Zijn tafelgenoot Kristie Lamers is ook van het knopen. Ze coördineert RVN@, een ‘hub’ in het Rijk van Nijmegen voor iedereen die grensoverschrijdend wil samenwerken op het gebied van circulaire economie en energietransitie, maar ook op sociaal terrein zoals bestrijding van eenzaamheid onder ouderen. “Wat ik op Grootstal interessant vind,” vertelt ze, “is de interactie tussen sectoren: economie, ecologie en welzijn als basis van een nieuw businessmodel met maatschappelijke relevantie. Zo kan een landgoed een metafoor zijn voor gebiedssamenwerking. RVN@ kan daarbij van nut zijn. Binnenkort hebben we een ‘lab safari’ over het thema voeding en gezondheid, dan kunnen we met een bus vol ondernemers en studenten ook op Grootstal langskomen en kun je je verhaal vertellen voor een publiek van 60 geïnteresseerde mensen.”

Biologisch bedrijventerrein

In de ochtend en in de middag zijn er vier workshopsessies, waarbij de aanwezigen kunnen kiezen uit de thema’s ‘Lokale voedselketens’, ‘Hoe gezond is overheidsgrond?’, ‘Composteren kun je leren’, ‘Meervoudig is het nieuwe efficiënt’, ‘Gemeenschapslandbouw’, ‘Ontwerpen van een voedsellandschap’, ‘Wat vertelt de bodem je’, en ‘Voedselbos’. Een meer gedetailleerd verslag van de uitkomsten per workshop staat elders op deze website; we volstaan hier met de constatering dat bijna alle groepen uitliepen en vellen vol schreven met kansen, blokkades en aanbevelingen. Dat het een vruchtbare gedachtewisseling was, lijkt een geoorloofde conclusie.

De middagpauze staat niet alleen in het teken van gezond en lekker eten, maar ook van een rondleiding op Grootstal. Het 20 hectare grote terrein getuigt van de omslag van een in zichzelf besloten landgoed naar een knooppunt van natuurinclusieve bedrijvigheid dat openstaat naar de samenleving. Naast de uitgeputte bodem, was de almaar oprukkende stad aanleiding voor die omslag. Overheden onderzochten de mogelijkheden van een Vinex wijk, later op een openbaar toegankelijk natuurgebied op Grootstal. “Dat was in de tijd dat de landbouw hier liefst werd opgegeven, terwijl

we nu onderzoeken hoe voedselproductie kan bijdragen aan biodiversiteit, en ook hoe ondernemers elkaar kunnen versterken,” vertelt Kien van Hövell. Het resultaat omschrijft ze graag als een ‘biologisch bedrijventerrein’. We lopen langs de grote samenoogstmoestuin Het Heerlijke Land, de nog volop bloeiende snijbloemen in de bloemenzelfpluktuin, de boomgaard, de imkerij, de schapenweitjes, de kruidentuin, het Paviljoen annex winkel waar cursussen en bijeenkomsten plaatsvinden, en het Landgoedlab, waar de aangrenzende school af en toe hele klassen naar toe brengt voor vakoverstijgend onderwijs. “Gebruikmakend van het vliegwiel van meervoudige waardecreatie,” zegt Kien van Hövell, “zijn de volgende stappen bodemherstellende landbouw en een gebiedsopgave op de Zuidflank. Daar zijn nog vele mogelijkheden om stedelingen meer te betrekken bij een duurzame productie van hun voedsel.”

Grensoverschrijdend

Hoogtepunt van de dag is de prijsuitreiking van de Soil4U award. Genomineerd zijn Wouter van Eck, pleitbezorger van voedselbossen als een vorm van landbouw die de bodem met rust laat en een rijk ecosysteem schept; de Graasboerderij, een Fries familiebedrijf dat als biologisch-dynamische melkveehouderij laat zien dat zo’n vorm van landbouw ook economisch succesvol kan zijn; en Lennard Duijvestijn, de uiteindelijke winnaar. Hij is landmeester van Roggebotstaete, een splinternieuw landgoed in Flevoland dat laat zien dat een natuurgebied ook voedsel kan voortbrengen, met behoud van veerkracht en vruchtbaarheid van de bodem. Roggebotstaete is, volgens jury en aanwezigen die ook hun stem uitbrachten, een uitstekend voorbeeld van de meervoudige waardecreatie en grensoverschrijdende samenwerking waar Soil4U voor staat.

Bij de afsluiting van de dag worden de werkgroepresultaten gedeeld en ‘triggers voor transitie’ benoemd. Een estafettestokje wordt uitgereikt aan de beweging ‘Voedsel Anders’, die op 4 oktober met zijn Voedselkaravaan neerstrijkt op Grootstal om daar weer een stap te zetten op de weg naar ‘een duurzaam en rechtvaardig voedselsysteem en een netwerk in het Rijk van Nijmegen waar we de komende jaren mee verder kunnen.’

Men is het erover eens: dit is het begin van een Soil4U in brede zin. “De kunst is nu,” zegt gastvrouw Kien van Hövell, “om te blijven leren van de transitie op de landgoederen, en het netwerk uit te breiden.”

© Liesbeth Sluiter

UITVOERINGSPROGRAMMA

BODEM & ONDERGROND

Dit project wordt (mede) gefinancierd vanuit het project Convenant Bodem en Ondergrond 2016-2020: www.bodemconvenant.nl